

Učiteljski vestnik.

Okrajne učiteljske organizacije.

Referent s slovenskega vseučiteljskega abit. sestanka v Ljubljani 1. 1909.

(Konec.)

Z b o r i: Društvo zboruje vsaj vsak mesec enkrat. — Dan in kraj prihodnjega zborovanja določuje vsak zadnji zbor: to določilo more zbor prepuštili tudi odboru, ki sploh vsako zborovanje pravočasno objavlja v javnih, po odboru v to določenih listih.

V mesečnih zborih se govori o predmetih, ki so na dnevnem redu; pogovarja se o navseh družtenikov ali odbora, o katerih se potem sklepa; izvršujejo se naznanjene piske vaje.

Izredne zbere sklicuje odbor, kadar se mu to zdi važno in potrebno, ali če vsaj tretjina družtenikov to zahteva pismeno in naznani predmet dotične razprave. Zbor je sklepčen, ako je vsaj deset družtenikov pričujočih.

Predmeti, ki smejo o njih sklepati le mesečni zbori, so: dovoljevanje izrednih mesečnih troškov; premena pravil; pooblastitev odbora, da v imenu društva zastopa njegove koristi pri višjih oblastih in raznih korporacijah; izbor častnikov, knjig, pesmi itd.

Društveno leto se pričinja s prvim januarjem.

Dnevni red prvega, obenem občnega zbora je:

- a) poročilo o društvenem delovanju preteklega leta;
- b) letni račun;
- c) volitev treh pregledovalcev računov, ki pregledajo račune in to poročajo v prihodnjem zboru;
- d) volitev odbora;
- e) določitev letnega doneska za prave in podpore družtenike;
- f) imenovanje častnih članov;
- g) izključenje družtenikov;
- h) slučajnosti.

Pri volitvah se glasuje z listki, pri drugih stvarih s tem, da se vstane ali obsedi. Da je volitev ali kak sklep veljaven, je treba vselej nadpolovične večine glasov. Ako se pri volitvi ne doseže nadpolovične večine glasov, odločuje ožja volitev med tistimi, ki so dobili največ glasov; kadar je pri ožji volitvi enoliko glasov, odloči žreb; v drugih slučajih odločuje predsednik.

Prepiri o društvenih zadevah ali med družteniki ali z odborom razsojajo brez uporabe pravne poti izbrani sodniki. Vsaka stranka voli izmed pričujočih družtenikov dva razsodnika in ti volijo petega kot načelnika.

Razdruženje sme skleniti najmanj dve tretjini pravih družtenikov. V tem slučaju določuje odbor tudi o načinu, kako se ima društvena imovina uporabiti v katerikoli svrhu na korist ljudskemu šolstvu.

Ako bi pa višja oblast razpustila društvo, se ima vsa društvena imovina shraniti pri „Društvu za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani“, dokler se ne ustanovi kako novo enako društvo, v čigar svojino preide prejšnja imovina.

Ko že govorim o denarju, naj omenim, da bi bilo jako umestno, ako bi eventualni prebitek vsakoletno posamezna društva nalagala v sklad, ki bi bil nedotakljiva glavnica in bi se porabljal le v obrestih. Na ta način bi lahko prišli do tako potrebnega sklada, ki bi ga v mnogih slučajih potrebovali v prid celokupnemu stanu. Ne posamezniki, društva naj bi ga zbirala in nalagala v naši hranilnici.

S tem bi bil ustroj okr. uč. org. končan. Prvi pogled nam jasno kaže, da ne soglašamo vse več z razvojem časa in da nam bo potreba tudi naša društva razviti za stopnjo višje, kakor se je razvilo učitelstvo in se je razvil narod. Predvsem nam bo potreba misliti, kar je neobhodno potrebno za uspešno narodno-prosvetno delovanje učitelstva, da se bodo tudi naša okr. uč. dr. delila v svrhu še omenjenega dela v društvu podrejene, po krajevnih razmerah primerno razdeljene stalne učiteljske krožke, katerih glavna naloga bo, dvigniti kulturni nivo ljudstva v svojem okolišu s pomočjo po socialnem odseku okr. uč. dr. določenih sredstvih. Tako hodo naša društva vodila narodno-prosvetno delo učitelstva in se bo to centralizovalo v učiteljski organizaciji v korist učitelstva in ne le zgolj v korist političnih strank, ki so nas dosedaj v tem oziru grdo izrabljale. Uveljavimo na ta način svoje organizacije in ne bomo več prezirani!

Pojmujmo pomen naših organizacij vsestransko in ne presojujmo in uporabljajmo jih le enostrano! Čudne pojme ima o naših organizacijah nepoučen naraščaj.

Nekaj jih je, ki menijo, da je učiteljska organizacija zato postavljena, da dela s svojimi prireditelji štafazo za učitelstvo, da prireja shode i. t. d. in da se pokaže — ker je danes že vse organizirano — da je tudi učitelstvo organizirano.

Drugi del smatra učiteljsko organizacijo le zato postavljeno, da se bori za izboljšanje gmotnega stanja učitelstva. To so oni, ki vidijo vso srečo učitelstva le v dobrem gmotnem situiranju, pri tem pa popolnoma pozabljajo na narod in šolstvo, najbolj pa nase in na povzdigo svojega duševnega stanja.

Tretji del smatra organizacijo le za to, da vzpodbuja člane za prosvetno delo med narodom in se bori za kulturno in gospodarsko izboljšanje naroda. Ne pomislijo pa oni, da

nam ni dovolj le vzpodbuja za delo, temveč nam je potreba to delo tudi primerno organizirati in to v lastnih rokah, da si za delo tudi osiguramo upoštevanje, ki ga je vredno to delo. — To so oni idealisti v naših vrstah, ki vidijo le narod pred seboj, vidijo delo za narod, ki ga izvršuje učitelstvo, ne vidijo pa podlage, na kateri delajo; da ne delajo za ugled svojega stanu, temveč si to delo prisvajajo drugi. To so oni narodni in šolski idealisti, ki ne pojmujejo, da je naše narodno in šolsko delo danes prepojeno tudi s politiko in da igra učitelstvo vlogo marionete v rokah političnih strank, ker jim svojega prosvetnega in šolskega dela ne odvzame in se ne osamosvoji.

Najodločneje pa moramo protestirati proti onim, ki slepo smatrajo vso našo organizacijo za privesek bodisi katerekoli politične stranke in celo za nje agitacijski aparat. Ne ponižujte nas, zakaj zgodovina našega stanu je že itak — zgodovina vedno poniževanih! Učitelstvo pa bodi uverjeno, da je naša evolucijska pot prava in je najnevarnejše sredstvo proti nasilju in demagogiji, s katero vladajo danes pri nas politične stranke! Se bo stalo učitelstvo trdno, ko bomo rekli, da onih ni več!*)

Mi pa, tovarišice in tovariši, ko vstopimo kot novinci v organizacije, glejmo jih kot važen kulturni faktor, ki je v prvi vrsti namenjen nam samim v svrhu naše nadaljnje skupne izobrazbe, na podlagi katere se dvigne naš stan, napreduje šolstvo in se dvigne tudi duševni nivo naroda.

Stanovski, šolski in narodni interesi se združujejo v naši organizaciji. To je naš program, po katerem bodi urejeno naše delo; vendar naj se drugi dve točki ne dvigujeta nad interese stanu, da ne bomo politični idealisti, politični otroci in ne marionete v rokah nas izkoriščujočih!

Resolucija: Učiteljski abit., zbrani na sestanku dne 1. avg. 1909 v Mestnem Domu v Ljubljani, so uvideli nujno potrebo, da se okr. učit. društva pospešijo v toliko, da se bodo redno prednašala mesečna predavanja, in sicer ne samo z ozirom na stanovska vprašanja, temveč na splošna življenska-aktualna vprašanja, v kar naj „Zaveza“ posreduje za pridobitev predavateljev.**)

Kranjske vesti.

—r— Razširjenje ljudske šole. Petrazredna ljudska šola v Leskovcu se je razširila v šestrazrednico.

—r— Na državni obrtni šoli v Ljubljani bo nastavljenih kakih 40 novih učiteljskih oseb. Ker baje ni zadostnega števila strokovno izobraženih Slovencev-učiteljev, delajo Nemci z vso silo na to, da bi vlada imenovala na ta slovenski zavod tudi nekaj Nemcev.

—r— Šesttedenski tečaj za gozdne in lovske čuvaje v slovenskem jeziku priredi v mesecih juliju in avgustu 1910 kranjsko-primorsko gozdarsko društvo v Radovljici. Sprejemali se bodo le na Kranjsko pristojni prosilci.

—r— Okrajni šolski nadzornik Stiancy je preskočil v klerikalni tabor. Tako poroča „Narodni Dnevnik“ z dne 20. tm. Kdo bi si mislil!

—r— Jeseniška šola. „Gorenjec“ poroča: To prevažno vprašanje se vleče in vleče. Končno je prišlo sedaj do tega, da zahtevajo vse občine, vse slovenske in nemške stranke skupno osemrazrednico; na drugi strani pa vso zadevo baje zavlačuje dobroznani okrajni glavar Župnek v Radovljici, ki ga zato, kakor se govori, prijemljejo nadrejeni vladni organi. Ta mož tudi ni sposoben za svoj poklic; to je pokazala predzadnja ogledna komisija za šolo. Povabljeni so se norčevali iz njega, ker je vse vodil tako naivno. On pa ni čutil v sebi druge sposobnosti, kot da je jeseniškega g. nadučitelja zaradi potezanja za šolo napadal kot hlapca in je baje hotel tudi g. okr. šol. nadzornika osramotiti in ponižati. Gosp. nadučitelj in g. nadzornik sta ostala značaja in čista, pač pa je okr. glavar baje dobil prav velik nos od deželnega predsedništva.

—r— Neverjetno! V vasi Zagordec v Poljanski dolini na Kranjskem je dala Ciril-Metodova družba na novo zidano šolo, za katero je prispevala 4000 K, vzdati kot spominsko mramornato ploščo z napisom „Narodna šola“. Okrajno glavarstvo v Črnomlju pa je ukazalo to ploščo odstraniti, češ, da je plošča na vidnem mestu — izzivanje. Človek se čudom vpraša, ali je Kranjska še slovenska dežela?! — Lepe sadove rodi klerikalna era na Kranjskem!

Štajerske vesti.

—š— 30. skupščina Schulvereina v Gradcu so se udeležili tudi štajerski deželni glavar grof Attems, baron Purgstall kakor oficialni zastopnik c. kr. namestnika in drugi odličnjaki v vladni službi! Pa recite, da ni

*) Naše stališče napram političnim strankam glej Uč. Tov.: „O principih organizacij“ v Učiteljskem vestniku.

**) Socialni kurz in predavanja, ki so se vršila v Celju, naj bi nam bila zgled takih predavanj.

Uredn.

Bienertova vlada — objektivna! — Schulverein je danes s svojimi 1800 podružnicami (333 več ko lani) in okroglo 140 tisoč člani največje nemško društvo v Avstriji. Lani je imel 937.389 K dohodkov, največ, odkar obstoji; ustanovilo se je 30 novih zavodov (9 šol in 21 otroških vrtec). Vsega skupaj ima Schulverein sedaj 330 šol in otroških vrtec. Velikansko število — namenjo samo za pomembne Slovence, Čehov, Italijanov in Poljakov. Vršilo se je lani za Schulverein 2000 zborovanj. Schulverein ima sedaj 4 stalne in 63 pomožnih potovalnih učiteljev; v pisarni je 25 uradnikov. Organizatorično delo je bilo naravnost ogromno. — K vsemu temu je došla lani še Roseggerjeva ustava; določilo se je, da se porablja le obresti od dvamilijonske glavnice v nemške šolske namene — glavnica se sme porabiti le v izrednih slučajih.

—š— Nadzorniško mesto za mariborski okraj. Kolikor smo poučeni, govore sedaj resno v vladnih krogih, da je Kerschut-nig, nadučitelj na vojniški okoliški šoli, resen kandidat za mesto okr. šolskega nadzornika v Mariboru. Ni nam do nobene osebne kritike ali do napadov — mi hočemo samo svojo dobro utemeljeno pravico. Nemške šole, kolikor jih je izven mesta Maribora, imajo itak že lastnega nadzornika, za slovenske šole pa odločno zahtevamo slovenskega šolskega nadzornika. Že iz čisto stvarnih šolskih ozirov. To mesto je za Slovence v mariborskem okraju osobite važnosti! — Pozor, dokler je še čas!

Tržaške vesti.

—t— Ali so nemške šole več vredne nego slovenske in italijanske? Iz učiteljskih krogov nam pišejo: Kakor čujemo, je tržaško namestništvo odredilo, da se začne okrajšati šolski pouk na tržaških nemških državnih, ljudskih in meščanskih šolah letos že 1. namesto 15. junija, kakor je bila to doslej navada. Ker pa dozda občinske in zasebne slovenske in laške šole v Trstu in okolici niso dobile o tem nobenega obvestila, sklepamo, da velja nova odredba le za nemške šole, česar pa ne moremo le kar tako brez prigovora sprejeti. Ne gre nam tu toliko za lažje delo učitelstva, ampak v prvi vrsti vidimo v tem postopanju neko degradiranje nemških, torej v istini pravih ljudskih šol v Trstu. — Ali mislijo gospodje, ki so izdali grozno omenjeno odredbo, da s tem niso škodili ugledu in veljavi slovenskih in laških šol? Saj bo vendar vsak otrok sklepal tako: Nemške šole imajo 14 dni prej vročinske počitnice zato, ker so bolj imenitne, bolj važne. Saj tega menda gospoda, ki tako čudno vodi tržaško šolstvo, pač ne misli, da je v slovenskih in laških šolah vročina manjša in zrak boljši nego v nemških. Pričakujemo torej čisto gotovo, da prizadeta oblastva pravočasno ukrenejo potrebno, da se to krivično diferenciranje šol ne izvede v praksi, t. j. da se s 1. junijem uvede tudi na slovenskih in laških šolah skrajšani poletni urnik, ali pa naj se ta odredba prekliche tudi za nemške šole.

—t— Lepe finančne uspehe za Ciril-Metodovo družbo je dosegla slovenska mladina v Trstu s svojim plesom v pretečenem pustu. 5700 kron je izročila naši in 2000 kron pa hrvaški Ciril-Metodovi družbi.

—t— Doktorjem filozofije je bila promovirana na dunajskem vseučilišču gospodična Marta Furlanijeva, hči Iv. Furlanija, učitelja na tržaški državni ljudski šoli. — Čestitamo!

Goriške vesti.

—g— Kako se odzdravlja? Ako te kdo pozdravi z dober dan, mu odgovori: „Če veš, da je dober, pa ga pojej“. — Tak zgled daje neki župnik na Vipavskem, ki je svojemu učencu na tak pozdrav tako odzdravil. O, slomskarija! — Če je kdo radoveden, mu lahko povemo ime!

—g— V proslavo cesarjeve 80-letnice je sklenil pomnožiti okrajni šolski svet, da se zgradi v občini Bilje novo ljudsko šolo, ki bo nosila napis: „Ljudska šola cesarja Franca Jožefa I.“ Šola bo stala nad 40.000 kron.

—g— Prelizkušnja učiteljske usposobljenosti so naredile v ravnokar minolih dneh učiteljice: Abram Milica, Drašler Herta, Hvalič Angela, Jager Matilda, Kovač Ljudmila, Kuntih Josipina, Lapanje Ivanka (z odliko), Maurin Alojzija, Mozetič Josipina, Ogulin Ana, Pleško Marija, Busnak Štefanija, Skert Štefanija, Zorzut Olga.

—g— Odlikovanje. Tovariš Anton Jacob, učitelj na deški italijanski ljudski šoli v Gorici, je odlikovan s svetinjo za štiridesetletno zvesto službovanje povodom svojega umirovljenja. — Tovariš A. Jacob je absolvirval v Gorici peto šolo na tamošnji nemški gimnaziji in ravno tam — v Gorici — učiteljše. — Mož izvira iz goriške družine, in sicer iz družine notarskega uradnika — solicitatorja ali pisarniškega ravnatelja. On je bil vedno dober dijak, lepega vedenja, marljiv in zgleđen človek. — Takoj po zrelostnem usposobljenju (l. 1869.) je bil potrjen v vojske in se je kot učitelj udeleževal — kot brambovec — sporadičnih

vojaških vaj v šolskih počitnicah. — Že takoj po prvih vajah je postal podčastnik. Ker je imel veselje do vojaškega stanu, je napravil častniški izpit in je bil uvrščen v evidenci kot brambovski poročnik. Kot častnik se je udeleževal brambovskih vaj in lahko bi se bil dal aktivirati, a tega ni storil, ker je bolj ljubil učiteljski stan, to je poklic, ki si ga je izvolil, in mu posvetil vse moči z dušo in telom. — Tako je učiteljeval nepretrgoma 40 let vedno na eni in isti petrazrednici; pehal se ni naprej po boljši službi in celo šolski voditelj ni bil nikdar. O šolskih počitnicah se je kot učitelj častnik udeleževal vojaških vaj ter se je polagoma popel do stotniške časti. — Bil je — in je še dandanes — ud goriškega vojaškega veteranskega društva in je po odstopu predsednika, podpolkovnika v poklju vitetza K. Catinellija bil izvoljen predsednikom društva. V tej funkciji se nahaja še dandanes. — Kot predsednik je jako delaven, zakaj to izpričuje njegovo neumorno delovanje in njegovi nastopi ob raznih svečanostih. — Tovariš A. Jacob je jako sposoben mož, večš italijanskemu, slovenskemu in nemškemu jeziku. Mož je svetovno izobražen, posedajoč globoko in obširno znanje v vseh strokah. Tovariš A. Jacob je jako spreten učitelj; glede njegove zunanosti moramo priznati, da je markatna in impenujoča oseba — eine echte Hahnengestalt. — V njem se zrcali sama ljubeznivost. Pri-ljubljen je v vseh slojih. Spoštujejo ga tudi demokrati in aristokratiški krogi. Povsod kaže svojo kristalnočisto avstrijsko domoljubje in je posebej avstrijski patriot. — To je dokazal že ob raznih prilikah. — Cesar ga je odlikoval z zlatim zaslužnim križcem s krono in od papeža Pija X. je dobil svetinjo „Pro Ecclesia et Pontifice“. — Oktobra meseca l. 1909. je izdal 30 strani brošuro: „Vortrag, gehalten zur Erinnerung an das Kriegsjahr 1809 und der Besetzung unserer Provinz durch die Franzosen.“ — Povod tej brošuri je bila Francoska vojna l. 1809. proti Avstriji. V tej vojni se je odlikoval stotnik grof Faverges pešpolka Franca Karla. Avstrijci so morali na vsak način pri Gorici priti čez Sočo. Francozi so pa mostove podrli. — Zaradi velikih nalivov je nastala poveljen in nihče ni mogel čez Sočo. Poveljujoči avstrijski general je ponudil 100 cekinov onemu, ki bi odvodil vojaški oddelek čez Sočo. Nihče se tega ni upal. Stotnik Faverges je prišel s 52 možmi čez Sočo pri Stračicah. Ploveč čez Sočo sta se utopila dva moža. Po-noči ob 11. uri je potem korakal Faverges na določeno mu delo. Bila je temna in mrzla noč in lil je dež kakor iz škafa. — Faverges je dospel do podgorske papirnice, naskočil tamošnje posadko in zavzel stražni stolp branil proti francoskim napadom, dokler mu ni prišla pomoč čez Sočo s pontoni napravljenem mostu. Francozi so se Avstrijcem umaknili in Faverges je bil zbog tega hrabrega čina odlikovan z Marije Terezije redom. — Po iniciativi A. Jacobija so postavili Favergesu spomenik v Podgori. Pri slavnosti je imel A. Jacob slavnostni govor, ki ga je v tej brošuri objavil. — Sedaj, ob upokojenju, je A. Jacobju naklonjena svetinja za 40 letno zvesto službovanje v učiteljskem stanu. Čestitamo vrlemu tovarišu na tem redkem odlikovanju! Naj bi to odlikovanje nosil zdrav in čvrst do skrajnih mej človeškega življenja! Ad multos annos! — A. L.

Istrske vesti.

—i— Ljudska šola na Artvižah blizu Materije. Poročajo nam: Naša ljudska šola se nahaja v isti hiši, kjer je Skrjančeva trgovina, gostilna in žganjarna. Trgovina, gostilna, žganjarna in — šola menda ne spadajo v eno in isto poslopje. Namesto da bi otroci redno hodili v šolo, postopajo po dvorišču in gledajo pivec v gostilni, kar jim gotovo ni v dober zgled. — Pritožili smo se že enkrat — toda zaman. Vabimo šolske oblasti ter g. nadzornika, da si vendar enkrat ogledajo, kje se nahaja naša šola ter da ukrenejo potrebno, da se šola izseli iz teh prostorov. To je pač sramota, da moramo plačevati šolske doklade, a se nam daja šola v žganjarno, kjer se naši otroci vzgajajo. Zahtevamo, da se ta „šola“ premesti v druge prostore, kjer naša deca ne bo imela prilike ogledovati si pijancev ter poslušati razne kletvice, kakor jih mora v dosedanjih prostorih. To je menda edina „moderna“ šola v Avstriji.

—i— S prosveto k svobodi. Akad. fer. društvo „Istra“ v Pazinu poroča: V naši Istri je še mnogo temnih strani, kamor še ni prodrla luč prosvete. A narod brez prosvete in kulture se ne more gospodarsko in kulturno povzdigniti. Zato je dolžnost vseh nas, da pošteno podpremo obstoječa prosvetna društva, da se zavzemamo za čim večji naš napredek v Istri. — Že teče drugo leto, odkar je akademsko ferialno društvo „Istra“ prevzelo nalogo, da po svojih močeh pripomore k razširjenju prosvete med narodom v Istri. V tem kratkem času je s svojimi skromnimi dohodki ustanovilo 6 ljudskih knjižnic ter priredilo preko 20 predavanj in 5 ljudskih zabav. V zadnjem času dela za ustanovitev društvene knjižnice, da velikemu delu istrskega dijaštva pomore na njihovem izobraževanju in naukih, ker je to dijaštvo zaradi svojega siromaštva siljeno, da večji del leta preživlja v svojih rojstnih krajih. V najnovejši čas se dela za ustanovitev knjižnic v Kasteluru, Rovinjskem selu, Peklinju in potovalnih knjižnic. Vse to se ima izvršiti v